

MAGYARORSZÁG NEMZETI ATLASZA TÁRSADALOM KÖTETÉNEK KIADÁSÁT TÁMOGATÓ ÉS KÖZREMŰKÖDŐ INTÉZMÉNYEK

Stratégiai partner

Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

Egyéb támogató, közreműködő

Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE, Kolozsvár)

Földrajz Kar, Magyar Földrajzi Intézet

Bölcsészettudományi Kutatóközpont (BTK)

Történettudományi Intézet (TTI)

Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont (CSFK)

Debreceni Egyetem (DE)

Természettudományi és Technológiai Kar, Földtudományi Intézet

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH)

Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)

Informatikai Kar, Térképtudományi és Geoinformatikai Intézet

Természettudományi Kar, Földrajz- és Földtudományi Intézet

Honvédelmi Minisztérium (HM)

Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.

Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM)

Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont (KRTK)

Magyar Tudományos Akadémia (MTA)

Miskolci Egyetem (ME)

Műszaki Földtudományi Kar, Földrajz–Geoinformatika Intézet

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV)

Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK)

Nemzeti Választási Iroda (NVI)

Népességtudományi Kutatóintézet (NKI)

Országos Széchényi Könyvtár (OSZK)

Pécsi Tudományegyetem (PTE)

Természettudományi Kar, Földrajzi és Földtudományi Intézet

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Beregszász)

Soproni Egyetem (SoE)

Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar

Szegedi Tudományegyetem (SZTE)

Természettudományi és Informatikai Kar, Földrajzi és Földtudományi Intézet

Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE), Ukrán–Magyar Oktatási–Tudományos Intézet

KÖSZÖNTŐ



Tisztelt Olvasó!

Régi igazság, hogy az a hatás, amelyet egy nemzet a világra gyakorol, nem mindig arányos méretével, ahogy sokszor nem esik egybe hazája politikai, nyelvi vagy földrajzi határaival sem. Mi, magyarok nagyon jól ismerjük ezt az érzést, hiszen annak ellenére, hogy a Föld népességének csupán 0,2%-át tesszük ki, mégis olyan találmányokat adtunk a világnak, mint például a presszógép, a golyóstoll vagy a számítógép.

Amerikában annak idején még az is elterjedt rólunk, hogy egyenesen a Marsról származunk, amit az egyik legnagyobb magyar tudós, Teller Ede állítólag azzal is megerősített, hogy olykor E. T.-ként írta alá a nevét. Az igazság természetesen ennél jóval bonyolultabb. A legtöbb nép által csavarosnak tartott észjárásunk forrását nem egy marsbeli tájon találjuk meg, hanem itt, Európa közepén, a Kárpát-medencében.

Ennek a különös világnak a bemutatására szolgál Magyarország Nemzeti Atlaszában Társadalom című kötete, amely nemcsak arra ad választ, hogy miként jött létre ez a sokszínű és kreatív kulturális közege, melynek egyik legszebb példája Budapest, hanem arra is rámutat, hogy milyen kihívásokkal szembesül a magyar társadalom jelenleg, a XXI. század harmadik évtizedére ráfordulva.

Mindezek után azt kívánom minden kedves olvasónak, hogy forgassák ezt a kötetet érdeklődéssel, ha pedig kedvet kapnak hozzá, akkor – hazánkat bebarangolva – győződjenek meg az itt leírtakról a saját szemükkal is.

ORBÁN VIKTOR
miniszterelnök



Köszöntöm az Olvasót!

A Magyarország Nemzeti Atlaszában Társadalom címet viselő kötete a társadalom térszerkezetének bemutatására vállalkozik. A statisztika és a térképészeti eszközeinek összekapcsolása révén óriási hozzáadott értéket állt elő, amely a demográfiai és a társadalmi folyamatok térbeli változatosságának bemutatásán keresztül hozzájárul a folyamatok mélyebb megismeréséhez, a jelenségek közötti kapcsolatok jobb megértéséhez.

A társadalmat mi, emberek alkotjuk, akik sokféleek vagyunk, változatos életformák jellemeznek bennünket. Meghatározott normák, hagyományok, kötések mentén éljük mindennapi életünket és éljük meg ünnepeinket. Mindez nem elvont térben történik, hanem földrajzilag és kulturális szempontból meghatározható helyen, a Kárpát-medencében, Magyarországon, az ország különböző tájain, településeiben, a települések utcáiban, terein, vagyis térképen jól ábrázolható helyszíneken.

A társadalom jellemzőit térképen látva óhatatlanul megelevenednek a tájak, a városok, a folyók, amelyek elválasztanak, és a hidak, amelyek összekötnek minket. Kis képzelőerővel látjuk az embereket, akik kreativitásukkal és munkájukkal hozzájárulnak az ország gyarapodásához, dolgoznak, tanulnak, nevelik gyermekeiket és gondoskodnak szüleikről, pihennek, szórakoznak, gyógyulnak vagy – igen, nemcsak élnek, hanem – halnak is. Látjuk az embereket, akik ezt az országot magukénak vallják, szeretik, építik, vagy néha egy időre elhagyják közös otthonunkat. Felsejlik a múlt, amely hatást gyakorol ránk, és a jövő is, amelynek alakítása a mi felelősségünk is.

Bízom benne, hogy ezt a kötetet ugyanolyan élvezettel forgatják az olvasók, amilyen élvezetet az összeállítás során éreztek mindazok a kiváló szakemberek, akik megszületésének részesei.

VUKOVICH GABRIELLA
a Központi Statisztikai Hivatal elnöke



Köszöntöm az Olvasót!

A mikor Klaudiosz Ptolemaiosz (90–168) a második században megírta a *Geógraphiké hyphégésis* című könyvét, megalkotva egyszersmind térképét is, akkor munkájában számos forrásra támaszkodott. Felhasználta a földmérők, az utazók, a néprajz iránt érdeklődők híradásait, a *poleis episémoi* (azaz a híres városok) listáit, a csillagászok, a matematikusok tudását és minden más elérhető ismeretet. Ezeket foglalta össze az *oikoumené* grafikus ábrázolásában.

Az ő nyomdokaiba lépve alkotta meg Keleten Músa al-Khwārizmī (780–850) a saját világtérképének leírását al-Ma'mūn (813–833) abbászida kalifa uralkodásának idején. Az iszlám világának ez a kiemelkedő tudósa egyrészt átvette a görögöknél elérhető ismereteket a hagyományos tévedésekkel együtt (az ókorban gyakran összekeverték a folyókat a Jaxartéstól – mai nevén Szir-darja – a Tanaisig, azaz a Donig), másrészt kiegészítette azokat az újabb ismeretekkel. Beledolgozta az Abbászida Birodalom hivatalos postautájainak ismereteitől az utazók leírásaiig terjedő egyéb forrásainak az anyagát is, figyelembe vette a politikai változásokat, új birodalmak keletkezését, így ő is elérte, hogy egy szavakban leírt térkép grafikus formában a lakott világról elérhető összes tudást.

Ezt a hagyományt folytatja tovább Magyarország Nemzeti Atlasza is, melynek az előttünk fekvő, Társadalom című kötete egy olyan sorozat újabb tagja, amely tartalmazza hazánkról, a Kárpát-medencéről, és azon belül a mai Magyarországról grafikus formában ábrázolható, elérhető ismeretek tetemes részét. Fontos kordokumentum, amelyet majd nemcsak földrajztudósok, hanem történészek, gazdasági szakemberek, politikusok és mindenki más nagy haszonnal forgathat.

A térképekben gyönyörködők ne tévesszék szem elől, hogy mekkora kiterjedésű, és milyen sokrétű tudást tartalmaz a kötet.

MARÓTH MIKLÓS
az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat elnöke

Magyarország Nemzeti Atlasza (MNA)

www.nemzetiAtlasz.hu

<i>Szerkesztőbizottság</i>
Kocsis Károly (elnök)
Klinghammer István (tiszteletbeli elnök), Nemerkényi Zsombor (titkár),
Kincses Áron, Kovács Zoltán, Tóth Géza, Zentai László

<i>Kartográfiai Tanácsadó Bizottság</i>
Zentai László (elnök)
Bartos-Elekes Zsombor, Bottlik Zsolt, Buga László,
Elek István, Gede Mátyas, Gercsák Gábor, Györffy János,
Márton Mátyas, Orosz László, Török Zsolt Győző

<i>Terjesztési Bizottság</i>
Zentai László (elnök)
Bartos-Elekes Zsombor, Bottlik Zsolt, Buga László,
Elek István, Gede Mátyas, Gercsák Gábor, Györffy János,
Márton Mátyas, Orosz László, Török Zsolt Győző

MNA Társadalom kötet

<i>Kötetszerkesztők</i>
Kocsis Károly (főszerkesztő), Kovács Zoltán, Nemerkényi Zsombor, Kincses Áron, Tóth Géza

<i>Fejezetszerkesztők</i>
Bajmócy Péter, Bálint Lajos, Beluszky Pál, Boros Lajos, †Csatári Bálint, Dövényi Zoltán,
Kocsis Károly, Kovács Zoltán, Őri Péter, Pál Viktor, Szabó Laura, Székely Gáborné, Tátrai Patrik

<i>Szakmai lektor</i>
Probáld Ferenc, Gercsák Gábor

<i>Nyelvi lektor</i>
Kálóczy Katalin, Gercsák Gábor

<i>Borítóterv</i>
Mezei Gáspár – CSFK Földrajztudományi Intézet, Kuti Ildikó – Civertan Bt.

<i>Arculatterv, tipográfia</i>
Kuti Ildikó – Civertan Bt.

<i>Sokszorosítás</i>
Pannónia Nyomda Kft.

<i>Felelős kiadó</i>
Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változatainak kiadási jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak valamely része semmiféle formában, semmiféle nyelven nem sokszorosítható és nem publikálható.

<i>Felelős kiadó</i> : Kiss László főigazgató
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, www.csfk.org
© CSFK Földrajztudományi Intézet, www.mtafk.hu, Budapest, 2021

<i>A kiadvány megjelenéséhez támogatást nyújtott:</i>
Magyarország Kormánya
Innovációs és Technológiai Minisztérium
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat
Magyar Tudományos Akadémia

A kötet szerkesztésének lezárása: 2021. február 1.

<i>ISBN</i> 978-963-9545-55-7ö
<i>ISBN</i> 978-963-9545-63-2

MAGYARORSZÁG NEMZETI ATLASZA TÁRSADALOM

<i>Szerzők</i>

Bajmócy Péter	Tóth Géza	Háranguş, Iulia	Szabó Balázs
Bálint Lajos	Tóth Pál Péter	Hegedűs Viktor	Szabó Laura
Beluszky Pál	Trócsányi András	Horváth István	Szende Katalin
Boros Lajos	Uzzoli Annamária	Ilcsikné Makra Zsófia	Székely Gáborné
Branyiczkiné Géczy Gabriella	Wéber András	Jankó Ferenc	Szilassi Péter

†Csatári Bálint	Térkép- és ábrszerzők	Jász Erzsébet	Szűcs Sándor
Dövényi Zoltán	Agárdi Norbert	Kardos Laura	Tátrai Patrik
Egedy Tamás	Bácskainé Pristyák Erika	Kincses Áron	†Thirring Gusztáv
Fabula Szabolcs	Bajmócy Péter	Kiss Tamás	Tiner Tibor
Faragó Tamás	Bálint Lajos	Kocsis Károly	Tolnai Gábor
Farkas Jenő Zsolt	Balizs Dániel	Kókai Sándor	Tóth Géza
Gábrriel Dóra	Balogh András	Kovács Zoltán	Tóth Pál Péter
Gál Tamás	Baranyai Olga	Kovalcsik Balázs	Trócsányi András
Gulyás Ágnes	Bartos-Elekes Zsombor	Kovalcsik Tamás	Uzzoli Annamária
Gyuris Ferenc	Beluszky Pál	Kovály Katalin	†Varga E. Árpád
Ilcsikné Makra Zsófia	Benedek József	†Kubinyi András	Vasárus Gábor László
Jankó Ferenc	Bertus Zoltán	Kücsán József	Wéber András
Kincses Áron	†Bognár András	Lados Gábor	Zupančić, Jernej
Kocsis Károly	Boros Lajos	Lengyel István Máté	
Kovács Zoltán	Bottlik Zsolt	Lennert József	Vezető térképészek
Kovalcsik Tamás	Branyiczkiné Géczi Gabriella	Makay Zsuzsanna	Koczó Fanni
Kulcsár László	Braun László	Matlovičová, Kvetoslava	Kovács Anikó
Lados Gábor	Csapó Tamás	Máté Zsolt	Mezei Gáspár
Makay Zsuzsanna	†Csatári Bálint	Moldovan, Ciprian	Nemerkényi Zsombor
Monostori Judit	Csernicskó István	Molnár József	
Murinkó Livia	Demeter Gábor	Mucsiné Égerházi Lilla	További térképészeti közreműködők
Nagy Gábor	Dézsi Gyula	Murinkó Livia	Agárdi Norbert
Nagy Gyula	Dövényi Zoltán	Nagy Gábor	Bálint Lajos
Obádovics Csilla	Egedy Tamás	Nagy Gyula	Bartos-Elekes Zsombor
Őri Péter	Elekes Tibor	Németh Ádám	Bottlik Zsolt
Pál Viktor	Farkas György	Őri Péter	Demeter Gábor
Pénzes János	Farkas Jenő Zsolt	Pál Viktor	Szabó Renáta
Pirisi Gábor	Frisnyák Sándor	Pálóczi Gábor	
Szabó Laura	Gál Tamás	Pásztor István Zoltán	Technikai munkatársak
Székely Gáborné	Gulyás Ágnes	Pénzes János	Laczkó Margit
Szilassi Péter	Győri Róbert	Pintér János	Magyar Árpád
Tátrai Patrik	Gyuris Ferenc	Róbert Péter	
		Sikos T. Tamás	